

Kurs i linberedning på Jamtli

8-9 okt 2011

Anna Hansen och Terese Olofsson

Föreningen Jämt-Lin är en ideell förening med ett åttital medlemmar. Till kursen i linberedning på Jamtli ställde flera av medlemmarna upp för att stationsvis visa upp och låta kursdeltagarna prova på de olika momenten i linberedning. Av praktiska skäl var linet redan skördat, rötat och torkat.

Linet som användes vid kursen hade odlats av linföreningen. En av kursledarna berättade att det vid skörden hade dragits upp med rötterna. Genom att försöka rycka linstrån av samma längd och tjocklek till varje kärve blir det lättare att bearbeta. Rötning kallas det första momentet i linberedningen, då linet läggs i vatten eller på land. Efter rötningen ska linet torka. Alla moment i linberedningen har samma syfte, att skilja veden från fibrerna på linstråt.



Linet är rötat och torkat, klart att bearbetas till tråd av kursdeltagarna.

Lin i olika stadier

För att deltagarna skulle få lära känna linet lite bättre fanns ett bord med lin i olika stadier och som bearbetats på olika sätt. Man kan påverka linets färg på flera sätt utan att färga det. Om linet skördas tidigt har det en grön färg, om det rötas i vatten blir det ljus medan rötning på land ger ett mörkare lin. En väv i olika nyanser behöver alltså inte innebära att tråden är färgad.



Linnet till vänster är bråkat på maskinbråka och blir då vågigt. I mitten ligger rötat lin, (vattenrötning ger en ljus färg, medan landrötning ger mörkt lin). Det gröna linet är skördat tidigt och linet längst till höger är överrötat och går ej att använda.



En matta vävd av lin i olika nyanser. Endast det röda är färgat.

Bråkning

Det första momentet som kursdeltagarna fick lära sig var bråkning.

Det kallas det när veden knäcks så att fibrerna blir synliga. Kursdeltagarna provade sedan ett par bråkor från Jamtlis rekvisita använda på 1800-talet. De var skodda med järn och tog bort en stor del av veden när linet drogs genom dem. Det bankades och drogs, så det blev alldeles dammigt i luften.



Bråkning, det första momentet för att skilja veden från fibern på linstråna.

Skäktning görs vid behov med en skäktniv. Genom att hoppa över det momentet får man en ett lin som innehåller lite veddelar och ger mer liv åt en väv.

Häckling

Innan linet kunde spinnas behövdes det häcklas, det vill säga kammas så att allt skräp från växten avskiljs. Desto finare lingarn man vill ha desto viktigare är det att häckla ordentligt. Redskapet kallas häckla och är en bräda med många metallpiggarna i, som en stor borste. Man börjar med att dra linet ytligt över för att sedan pressa det allt längre ned i häcklan för att få en ordentlig genomkammaning.

Kvar i handen får man långa fibrer, i häcklan kortare fibrer i ett trassel. Detta toviga trassel kan bli till grovt garn till mattor.



Linet grovhäcklas först genom att dras genom en kam där det är glest mellan piggarna. Det mesta av veden försvinner.



Linet dras genom en finare häckla.

Spinning

Efter att ha berett linet ordentligt övade sig kursdeltagarna i att spinna. Det är en övning som kräver mycket träning. Ett svårt moment är att skarva en bit lin med tråden när den tar slut, det är lätt att de inte fäster samman ordentligt. Ett annat grepp som kräver träning är tempot, att trampa i ett jämnt lugnt tempo för att få hjulet att snurra och tråden att sträckas i lagom takt. Samtidigt kräver det också att man släpper efter på linet och sträcker tråden lagom mycket. Många kursdeltagare fann detta svårt, men de kämpade envist vidare.



Ett svårt moment är att fästa nytt lin där tråden tar slut



Det är viktigt att sträcka tråden lagom mycket. Linet fästs på en "gaffel" som sitter fast på spinnrocken för att inte trassla in sig när man spinner.



Kursdeltagarna övar sig ihärdigt

Deltagarnas reflektioner

Många av deltagarna hade tidigare erfarenheter av textilt hantverk. Det som lockade med denna kurs var framför allt att man fick lära sig hela processen kring linet, från skörd till färdigt garn. Många av deltagarna funderade själva på att odla lite lin och behövde då kunskapen för att kunna ta vara på linet. Att linodling är del av kulturhistorien var viktigt för dem. Under kursen besökte de också Jamtlis utställningar och tittade på textilierna för att få en uppfattning om vilka produkter man gjort och hur man tillverkat dem. För många innebar kursen att man fick en ny värnads för äldre textilier, då man insåg vilket stort arbete som hade nedlagts i många av de textilier som visades fram.